

Decyzje wyborcze Polaków

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 9 stycznia 2015 roku



Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Zbliżające się wybory parlamentarne budzą spore zainteresowanie przyszłych wyborców. Październikowym głosowaniem interesuje się trzy piąte ankietowanych (61%), w tym co czwarty (25%) – w dużym stopniu¹. Warto zauważyć, że w tym roku deklaracje zainteresowania składane są częściej niż przed poprzednimi wyborami do Sejmu i Senatu. Przed czterema laty, w lipcu i sierpniu 2011 roku, a więc mniej więcej w podobnym okresie względem terminu głosowania, kwestią wyborów parlamentarnych była zainteresowana nieco ponad połowa uprawnionych (odpowiednio 51% i 54% badanych), pozostali mniej lub bardziej wyraźnie się tym nie interesowali.

Tabela 1

Jesienią tego roku odbędą się wybory do Sejmu i Senatu. Czy Pan(i) osobiście interesuje się tymi wyborami?	Wskazania respondentów według terminów badań													
	IX 1997		IX 2001		IX 2005		X 2007		VII 2011		VIII 2011		VIII 2015	
	w procentach													
Zdecydowanie tak	18	59	19	59	13	56	21	65	21	51	22	54	25	61
Raczej tak	41		40		43		44		30		32		36	
Raczej nie	27	39	26	40	27	44	21	34	25	48	24	45	22	39
Zdecydowanie nie	12		14		17		13		23		21		17	
Trudno powiedzieć	1		1		0		1		1		1		0	

Jednak w tym roku, mimo sporego deklarowanego zainteresowania wyborami, trend frekwencyjny nie jest korzystny – wraz ze zbliżaniem się terminu głosowania ubywa, a nie przybywa osób zamierzających uczestniczyć w wyborach parlamentarnych. Pod koniec sierpnia swój pewny udział w wyborach zapowiadało 60% ankietowanych – o 5 punktów procentowych mniej niż na początku lipca i aż o 8 punktów procentowych mniej niż w czerwcu br.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (303) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 17–24 sierpnia 2015 roku na liczącej 1040 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Deklarowana pod koniec sierpnia frekwencja jest taka sama jak cztery lata temu – pod koniec sierpnia 2011 roku (60%). Ostatecznie w tamtych wyborach uczestniczyła niespełna połowa uprawnionych (48,92%).

W ostatnim naszym sondażu zapytaliśmy Polaków, w jakim stopniu pewni są swych dzisiejszych decyzji wyborczych i w jakim kierunku – ewentualnie – ich preferencje mogą ewoluować. Interesowało nas także, jaki wynik wyborów przewidują.

CZY POLACY CHCĄ IŚĆ NA WYBORY?

Osoby zapowiadające udział w wyborach poprosiliśmy o ocenę stopnia pewności tej decyzji, czyli określenie, na ile są pewni, że w dniu wyborów rzeczywiście pójdą głosować. Badani oceniali poziom zdecydowania co do udziału w wyborach w procentach, za pomocą ciągłej skali od 0% do 100%.

Tabela 2

Na ile procent jest Pan(i) pewien (pewna), że weźmie udział w wyborach? Wskazania według skali od 0% do 100%	Odpowiedzi respondentów deklarujących udział w wyborach
	w procentach
Od 0% do 49%	(poniżej 0,5)
Od 50% do 69%	7
Od 70% do 89%	15
Od 90% do 99%	18
Na 100%	59
Średnia	92,44
Odchylenie standardowe	13,30

Większość – prawie trzy piąte zdeklarowanych wyborców – ze stuprocentową pewnością zapowiada swoją obecność w lokalach wyborczych 25 października (59%). Dalsze 18% głosujących wysoko – na 90%–99% ocenia prawdopodobieństwo swego udziału w wyborach. W przypadku pozostałych prawdopodobieństwo absencji jest większe, jednak osoby, które w znacznym stopniu – w co najmniej 30% zakładają możliwość rezygnacji z udziału w wyborach, stanowią tylko nieco ponad 7% ogółu zgłaszających zamiar głosowania.

Pod koniec sierpnia najbardziej zmobilizowani do udziału w wyborach okazali się zwolennicy PSL oraz Zjednoczonej Lewicy (średnie prawdopodobieństwo udziału w wyborach deklarowane przez zwolenników tych formacji wyniosło odpowiednio 96,4% i 96,3%). Mniej pewni swego udziału w nadchodzącym głosowaniu byli wyborcy dwóch

głównych, rywalizujących ze sobą ugrupowań sceny politycznej – PiS oraz PO. Średnie ocen w elektoratach tych partii okazały się zbliżone i wyniosły odpowiednio 93,0% i 92,5%. Podobny jak w przypadku elektoratu PO poziom wyborczej mobilizacji prezentowały elektoraty najmłodszych stażem na scenie politycznej ugrupowań, dopiero budujących swój wizerunek – Nowoczesnej Ryszarda Petru i formacji Kukiz’15 Pawła Kukiza (średnie ocen wyniosły odpowiednio 92,5% oraz 92,1%). Mimo zbliżonych średnich ocen, elektoraty tych ugrupowań różnią się nieco pod względem liczby pewnych, stuprocentowych wyborców. Stosunkowo najwięcej jest ich wśród zadeklarowanych zwolenników PiS (62%). Wśród wyborców PO pewnych uczestniczenia w wyborach jest 58%, niewiele mniej ma ich ruch Pawła Kukiza (54%). Najmniej stuprocentowych wyborców znajdujemy w elektoracie Nowoczesnej (42%).

Co poniekąd zrozumiałe, relatywnie najslabiej zmobilizowani są wyborcy chcący głosować, ale niemający sprecyzowanych sympatii partyjnych (średnia 87,4%). Jednak ponad połowa spośród nich jest na sto procent pewna swego udziału w głosowaniu (52%).

Tabela 3

Na ile procent jest Pan(i) pewien (pewna), że weźmie udział w wyborach? Skala od 0% do 100%	Potencjalne elektoraty							Niezdeterminowani wyborcy
	PiS	PO	Kukiz’15	Nowoczesna R. Petru*	PSL*	Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS +UP+Zieloni*	Pozostałe komitety wyborcze	
	w procentach							
Od 0% do 49%	0	0	0	0	0	0	0	2
Od 50% do 69%	7	8	5	4		5	12	14
Od 70% do 89%	16	12	23	19	15	0	8	19
Od 90% do 99%	14	22	18	35	19	19	23	14
Na 100%	62	58	54	42	65	76	58	52
Średnia	93,0	92,5	92,1	92,5	96,4	96,3	92,0	87,4
Odchylenie standardowe	13,2	12,7	12,5	12,3	7,0	9,7	13,9	18,5

* Wyniki należy traktować ze szczególną ostrożnością ze względu na małą liczbę zwolenników tych komitetów w próbie

PEWNOŚĆ DECYZJI WYBORCZEJ

Zdeklarowani wyborcy mający sprecyzowane sympatie partyjne pod koniec sierpnia stanowili 54% uprawnionych do głosowania. Jednak w przypadku dużej części z nich zgłaszane preferencje nie są traktowane jako ostateczne.

Gdy zapytaliśmy wyborców o ocenę, w jakim stopniu ich decyzje są niezmiennie, i poprosiliśmy o oszacowanie prawdopodobieństwa oddania głosu w wyborach na popieraną partię czy niepartyjny komitet wyborczy, okazało się, że jedynie niespełna połowa spośród nich jest całkowicie pewna, że w dniu wyborów zagłosuje na wskazany komitet wyborczy (46%). Dalsza niemal jedna czwarta (23%) oceniła niezmienną swoją decyzję i prawdopodobieństwo oddania głosu na popieraną partię na około 80%–90%. Pozostali – prawie jedna trzecia zgłaszających chęć głosowania (30%) – niezbyt silnie identyfikują się z popieranymi w tej chwili przez siebie inicjatywami politycznymi i tym samym są bardziej skłonni do zmiany preferencji lub rezygnacji z udziału w wyborach. Na 60%–70% pewność swego wyboru ocenia 16% wyborców. Bardzo niskie, co najwyżej 50%, prawdopodobieństwo oddania głosu na popierane ugrupowanie czy komitet wyborczy zgłosił co siódmy uczestnik głosowania mający sprecyzowane sympatie (14%).

Zdolność zadeklarowanych wyborców do identyfikacji z poszczególnymi partiami i komitetami wyborczymi w zasadzie nie zmieniła się od początku lipca. Potencjalni głosujący w podobnym stopniu jak miesiąc wcześniej zdecydowani są przełożyć swoje sondażowe deklaracje na faktyczne decyzje wyborcze. Przeciętna deklarowana pewność głosowania na dany komitet, mierzona na 11-stopniowej skali (od 0% do 100%) wynosi obecnie 83,2%.

Odnosząc te wyniki do sytuacji przed poprzednimi wyborami trzeba zauważyć, że obecny poziom stabilności preferencji wyborczych pozostaje dalece niższy niż cztery lata temu. W lipcu 2011 roku stu procentową pewność oddania głosu na wskazywane wówczas ugrupowanie deklarowało 54%, a w sierpniu 2011 roku 56% badanych wybierających się do urn i mających sprecyzowane preferencje wyborcze, a więc o odpowiednio 8 i 10 punktów procentowych więcej niż obecnie.

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW DEKLARUJĄCYCH UDZIAŁ W WYBORACH I MAJĄCYCH SPRECYZOWANE
PREFERENCJE PARTYJNE

Tabela 4

W jakim stopniu, na ile procent, jest Pan(i) pewien (pewna), że w dniu wyborów zgłaszuje Pan(i) na kandydata tej właśnie partii/komitetu wyborczego?	Wskazania według terminów badań	
	VII 2015	VIII 2015
	w procentach	
Nie więcej niż na 50%	15	14
Na 60%	4	5
Na 70%	7	11
Na 80%	15	11
Na 90%	12	12
Na 100%	46	46
Trudno powiedzieć	1	0
Średnia	83,1	83,2
Odchylenie standardowe	21,07	20,53

Najbardziej pewne głosów swoich wyborców mogą być, jak na razie, dwa najbardziej liczące się ugrupowania – PiS i w nieco mniejszym stopniu PO. W przypadku zwolenników tych partii średnie deklarowane prawdopodobieństwo faktycznego poparcia ich w wyborach wynosi odpowiednio 88,5% i 87,6% (według jedenastostopniowej skali, od 0% do 100%). Tylko niewiele słabiej zmobilizowani są wyborcy Zjednoczonej Lewicy oraz PSL (odpowiednio 85,8% i 85,7%). Wyraźnie mniej pewni swych preferencji są zwolennicy ruchów politycznych mniej zakorzenionych na naszej scenie politycznej, dopiero budujących swoje ugrupowania i wizerunek – takich jak komitet Kukiz'15, a także Nowoczesna Ryszarda Petru (odpowiednio 79,5% i 77,7%) oraz pozostałych mniej liczących się ugrupowań i koalicji (średnia 74,0%).

Tabela 5

W jakim stopniu, na ile procent, jest Pan(i) pewien (pewna), że głosował(a)by Pan(i) na tę partię/inicjatywę polityczną?							
	Nie więcej niż na 50%	Na 60%–70%	Na 80%–90%	Na 100%	Trudno powiedzieć	Średnia	Odchylenie standardowe
w procentach							
Ogół badanych deklarujących udział w wyborach i mających sprecyzowane preferencje wyborcze (N=562)	14	16	23	46	0	83,2	20,53
Elektoraty komitetów wyborczych*							
Prawo i Sprawiedliwość	12	12	19	57	0	88,5	17,17
Platforma Obywatelska RP	11	14	25	49	1	87,6	16,81
Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+ Zieloni**	15	18	10	57	0	85,8	19,39
Polskie Stronnictwo Ludowe**	17	10	30	43	0	85,7	18,56
Kukiz'15	22	23	26	29	0	79,5	19,16
Nowoczesna R. Petru**	16	35	37	12	0	77,7	16,37
Pozostałe komitety wyborcze**	28	31	27	14	0	74,0	18,64

* W zestawieniu uwzględniono ugrupowania, dla których deklarowane poparcie wynosi co najmniej 4%. Wyniki dla pozostałych partii podano łącznie.

** Wyniki należy traktować ze szczególną ostrożnością ze względu na małą reprezentację zwolenników tych komitetów w badaniu.

W stosunku do lipca nieco wzmocniło się przekonanie o słuszności decyzji wyborczej w elektoracie PO (wzrost średniej z 84,6% do 87,6%) i w mniejszym stopniu – PiS (wzrost średniej z 86,7% do 88,5%). Słabiej niż w lipcu zmobilizowany jest natomiast elektorat Pawła Kukiza (spadek z 85,0% do 79,5%).

ALTERNATYWY WYBORCZE

Preferencje zadeklarowanych wyborców co do tzw. partii drugiego wyboru – mogących stanowić alternatywę dla aktualnie popieranym ugrupowań i komitetów wyborczych – są bardzo rozproszone. Zdeklarowani sympatycy innych partii relatywnie najczęściej biorą pod uwagę możliwość oddania głosu na PSL lub komitet wyborczy firmowany przez Pawła Kukiza. Niemniej jednak i one mają bardzo ograniczone szanse na powiększenie swego stanu posiadania o głosy zwolenników innych inicjatyw politycznych. Ewentualną możliwość

głosowania na PSL lub komitet Kukiz'15 bierze pod uwagę po jednej dziesiątej (po 10%) zwolenników pozostałych komitetów.

Kolejne miejsca na liście najpopularniejszych ugrupowań „drugiego wyboru”, zajmują: Platforma Obywatelska, na którą mógłby ewentualnie zagłosować co dwunasty wyborca (8%), Nowoczesna Ryszarda Petru (7%) i w dalszej kolejności – PiS i Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni (po 6% wskazań). Pozostałe partie i inicjatywy polityczne jako ewentualne ugrupowania „rezerwowe” cieszą się znikomym zainteresowaniem wyborców. Partię KORWiN i Ruch Narodowy jako ugrupowania drugiego wyboru wskazało po 2% badanych. Jeden na stu ankietowanych deklarujących zamiar głosowania na któryś z pozostałych komitetów upatruje alternatywy dla niego w Kongresie Nowej Prawicy, Partii Demokratycznej, Partii Razem czy drugiej z lewicowych koalicji występujących pod nazwą Zjednoczonej Lewicy – koalicji złożonej m.in. z SdPi, WiR i RSS (po 1% wskazań).

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW DEKLARUJĄCYCH UDZIAŁ W WYBORACH I MAJĄCYCH SPRECYZOWANE PREFERENCJE PARTYJNE (N=562)

Tabela 6

Gdyby mógł/mogła Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii/ inicjatywy politycznej, to którą wybrał(a)by Pan(i) jako drugą?	W procentach
Polskie Stronnictwo Ludowe	10
Kukiz'15	10
Platforma Obywatelska RP	8
Nowoczesna R. Petru	7
Prawo i Sprawiedliwość	6
Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni	6
KORWiN	2
Ruch Narodowy	2
Kongres Nowej Prawicy	1
Partia Demokratyczna – demokraci.pl	1
Partia Razem	1
Zjednoczona Lewica (koalicja: SdPi, WiR, Biało-Czerwonych, PPP, RSS)	1
Inna partia/komitet wyborczy	1
Nie mam takiej partii/komitetu wyborczego	36
Trudno powiedzieć	8
Odmowa odpowiedzi	1

Od lipca układ popularności partii „drugiego wyboru” niewiele się zmienił. Na atrakcyjności w oczach zwolenników innych partii stracił trochę ruch Pawła Kukiza. Odsetek badanych, którzy upatrywaliby w tej formacji alternatywy dla własnej partii czy koalicji, zmalał o 5 punktów procentowych. Nieco lepszy wynik uzyskał natomiast PSL (wzrost liczby wskazań o 4 punkty).

Drugoplanowe afiliacje deklarowane przed tegorocznymi wyborami są nie tylko bardzo rozproszone, ale i rzadsze. Dużą i – jak się okazuje – rosnącą grupę stanowią w tym roku wyborcy „bezalternatywni”, którzy nie widzą żadnej możliwości głosowania na jakiegokolwiek inne ugrupowanie niż obecnie popierane (36% – wzrost o 4 punkty procentowe od lipca). W świetle tych deklaracji możemy mówić o silniejszej strukturalizacji przedwyborczej sceny politycznej i bardziej ograniczonych możliwościach przepływów między elektoratami. Nie jest to bynajmniej zjawisko nowe w naszej rzeczywistości politycznej. Warto jednak zauważyć, że w tym roku liczba takich bezalternatywnych identyfikacji, czyli odsetek wyborców, których sympatie ograniczają się wyłącznie do jednej inicjatywy politycznej – jest wyraźnie wyższy niż przed poprzednimi wyborami parlamentarnymi. Mimo że dotychczasowa – jak zwykle się mówi w mediach – „zabetonowana” scena polityczna, ciężąca ku systemowi dwubiegunowemu, po niedawnych wyborach prezydenckich przeszła pewną rewitalizację, to jednak podziały na niej występujące, dość paradoksalnie, jeszcze się umocniły. Przed czterema laty żadnej alternatywy dla popieranej przez siebie reprezentacji politycznej nie widziała prawie jedna trzecia zdeklarowanych uczestników wyborów. W kolejnych badaniach od maja do września 2011 roku odsetek takich wskazań wśród osób wybierających się na wybory i mających określone sympatie partyjne nie przekraczał jednej trzeciej wskazań (29%–33%). Obecnie wynosi 36%.

Ku ruchowi Pawła Kukiza jako ewentualnej alternatywie wyborczej najczęściej skłaniają się zwolennicy małych, cieszących się znikomym poparciem ugrupowań (40% wskazań). Znacznie rzadziej alternatywy upatrują w nim elektoraty głównych partii, mających najwięcej zwolenników.

Relatywnie często z inicjatywą Pawła Kukiza sympatyzują aktualni wyborcy PiS, skala tego zainteresowania jest jednak niewielka i wyraźnie mniejsza niż jeszcze kilka tygodni temu. Na komitet wyborczy firmowany przez muzyka mógłby ewentualnie zagłosować co siódmy wyborca PiS (14%). Jeszcze mniejszą siłę przyciągania formacja ta ma dla wyborców PO (8%) i Nowoczesnej Ryszarda Petru (6%). W całkiem już znikomym stopniu zainteresowani są nią zdeklarowani wyborcy PSL (2%).

Z kolei zwolennicy inicjatywy Pawła Kukiza najczęściej jako partię alternatywną wybierają PiS (18%) lub – nieco rzadziej – PO (13%). Zwłaszcza w odniesieniu do PiS można tu zatem mówić o pewnej wzajemności, ale zarazem konkurowaniu o głosy tych samych wyborców. Skala tych wzajemnych afiliacji nie jest jednak wielka. Pozostałe partie

i komitety bardzo rzadko liczą się dla wyborców komitetu Kukiz'15. Co jedenasty z nich mógłby ewentualnie przenieść swój głos na partię Janusza Korwin-Mikkego (9%), a jeszcze mniej osób – 7% – alternatywy upatrywałoby w Nowoczesnej Ryszarda Petru.

W podobnej sytuacji jak ruch Kukiz'15 jest druga z najczęściej branych pod uwagę przez wyborców innych partii alternatywnych – a mianowicie PSL. Także w przypadku partii ludowców szanse na pozyskanie dodatkowych wyborców w największym stopniu warunkuje kondycja dwóch głównych ugrupowań sceny politycznej – PO i PiS. Dla zdeklarowanych wyborców PO właśnie PSL jest główną partią, którą ewentualnie braliby pod uwagę podejmując decyzję, na kogo głosować. Alternatywy w niej upatruje 17% zdeklarowanych zwolenników głównej z rządzących partii. Rządziej ku PSL skłaniają się najliczniejsi dziś, zdeklarowani wyborcy PiS (11%). Sympatie ze strony zwolenników pozostałych partii i koalicji są jeszcze rzadsze – w PSL alternatywę dla własnej partii widzi jeszcze tylko po 7% wyborców Nowoczesnej Ryszarda Petru i Zjednoczonej Lewicy SLD+TR+PPS+UP+Zielonych.

Elektorat PSL dokładnie i niemal po równo dzieli swe sympatie pomiędzy dwa rywalizujące ugrupowania – PiS (30% wskazań) i rządzącą PO (29%). Jak zwykle, na tle innych partii PSL stanowi swego rodzaju ewenement, jako ugrupowanie będące w obecnym układzie sił w największym stopniu „partią środka”. Warto zauważyć także znacznie niższy niż w przypadku innych ugrupowań odsetek zwolenników PSL, którzy nie widzą dla tej partii żadnej alternatywy (14%).

Trzecia na liście najbardziej popularnych partii drugiego wyboru, PO, zdecydowanie najwięcej sympatyków ma w elektoracie Nowoczesnej Ryszarda Petru (47%). Jest też główną partią alternatywną dla zdeklarowanych wyborców Zjednoczonej Lewicy SLD+TR+PPS+UP+Zielonych (29%) i jednym z dwóch ugrupowań, ku którym najczęściej skłaniają się wyborcy koalicyjnego PSL. Jednocześnie te trzy partie i koalicje – PSL, Nowoczesna i Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni są ugrupowaniami, w których sami zwolennicy PO relatywnie najczęściej upatrują ewentualnej alternatywy. Reasumując – najwięcej sympatyków w elektoracie PO ma PSL (17%), nieco mniej osób alternatywy dla Platformy upatrywałoby w Nowoczesnej Ryszarda Petru (14%) i prawie tylu samo mogłoby ewentualnie zagłosować na Zjednoczoną Lewicę SLD+TR+PPS+UP+Zieloni (13%). Nie dziwi fakt, że najbardziej „obcy” dla wyborców PO jest PiS – możliwość głosowania na partię Kaczyńskiego bierze pod uwagę co dwudziesty zwolennik Platformy (5%).

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW DEKLARUJĄCYCH UDZIAŁ W WYBORACH I MAJĄCYCH SPRECYZOWANE
PREFERENCJE WYBORCZE (N=562)

Tabela 7

Gdyby mógł (mogła) Pan(i) głosować na kandydatów jeszcze jednej partii/inicjatywy politycznej, to którą wybrał(a)by Pan(i) jako drugą?	Potencjalne elektoraty						
	PiS	PO RP	Kukiz'15	Nowoczesna R. Petru*	PSL*	Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni*	Pozostałe komitety*
	w procentach						
KORWiN	1	0	9	0	5	7	0
Kukiz'15	14	8	-	6	2	3	40
Nowoczesna R. Petru	2	14	7	-	0	0	31
Platforma Obywatelska RP	5	-	13	47	29	29	0
Polskie Stronnictwo Ludowe	11	17	0	7	-	7	0
Prawo i Sprawiedliwość	-	5	18	8	30	0	11
Ruch Narodowy	2	0	3	0	6	5	6
Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni	4	13	4	3	3	-	0
Zjednoczona Lewica (koalicja: SdPi, WiR, Biało-Czerwonych, PPP, RSS)	1	0	0	0	0	16	0
Inna partia/komitek wyborczy	3	2	3	3	0	3	4
Nie mam takiej partii/komitetu wyborczego	47	34	30	26	14	30	8
Trudno powiedzieć	10	7	13	0	11	0	0

* Wyniki dla tych ugrupowań należy traktować z dużą ostrożnością, ze względu na małą liczebność badanych deklarujących poparcie dla tych komitetów.

Jeśli chodzi o możliwość pozyskania dodatkowych zwolenników spośród wyborców innych partii, szanse PiS ograniczone są głównie do dwóch ugrupowań – PSL i Kukiz'15. Partia Kaczyńskiego zdecydowanie najwięcej sympatyków ma w elektoracie PSL. Istotnym zapleczem dodatkowych zwolenników dla tego ugrupowania może też być potencjalnie dysponujący szerszym i jednocześnie słabiej zmotywowanym niż ludowcy elektoratem ruch Pawła Kukiza, dla którego PiS jest główną partią alternatywną. W elektoratach pozostałych ugrupowań do sympatyków PiS zalicza się już niewielka część wyborców. W porównaniu z głównym rywalem, czyli PO, PiS jawi się nie tylko jako partia znacznie bardziej izolowana – mniej uniwersalna w sensie atrakcyjności, ale przede wszystkim bezalternatywna i dla swych zwolenników niezastępowalna. Jej elektorat w bardzo dużej i nieporównywalnie większej skali niż sympatycy innych partii nie widzi żadnej alternatywy dla PiS (47% wskazań), co niewątpliwie stanowić może o jego dodatkowej przewadze nad PO, której

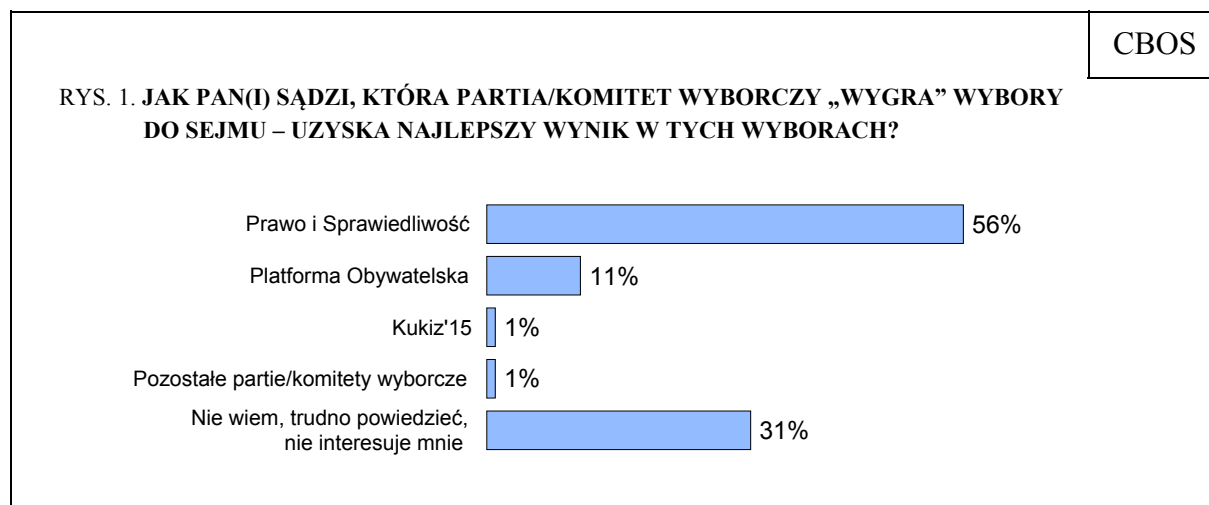
zwolennicy są w większym stopniu „otwarcy” na inne propozycje polityczne i gotowi ewentualnie poprzeć któreś z pozostałych ugrupowań.

Partią, której wynik wyborczy w znacznej mierze zależy może od mobilizacji wyborców PO, jest Nowoczesna Ryszarda Petru. Z jednej bowiem strony partia Ewy Kopacz stanowi alternatywę dla bardzo dużej części zwolenników Nowoczesnej – teoretycznie więc PO ma spore szanse na pozyskanie ich głosów. Z drugiej strony, w elektoracie PO sympatie dla ugrupowania Ryszarda Petru są relatywnie częste. Wyborcy pozostałych ugrupowań i komitetów tylko w niewielkim stopniu skłaniają się ku Nowoczesnej Ryszarda Petru.

Podobnie Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni, której zadeklarowani wyborcy relatywnie często sympatyzują właśnie z PO (29%), także wśród zwolenników PO cieszy się relatywnie sporym zainteresowaniem (13%). W elektoratach pozostałych partii i komitetów zainteresowanie tą lewicową koalicją jest znikome.

PRZEWIDYWANIA I OBAWY WYBORCZE

Zdaniem większości Polaków wynik nadchodzących wyborów daje się przewidzieć. Ponad połowa badanych jest przekonana, że w najbliższych wyborach dojdzie do zmiany i przez najbliższe cztery lata ster rządów będzie należał do PiS (56%). Ponad pięciokrotnie mniej respondentów przewiduje, że po raz trzeci zwycięży rządząca obecnie partia – PO (11%). Do wyjątków należą osoby, które sądzą, że najlepszy wynik uzyska któraś z pozostałych partii liczących się na przedwyborczej scenie. Niespełna co trzeci badany nie podejmuje się przewidywania wyniku wyborczego (31%).



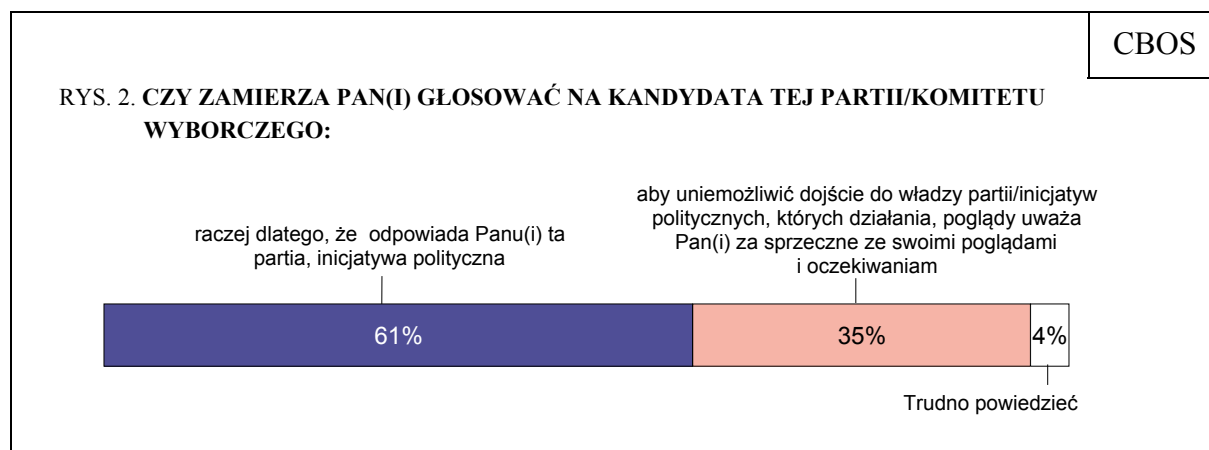
Zwycięstwo wyborcze PiS najczęściej przewidują w tych wyborach zadeklarowani zwolennicy tej partii (84%), a także wyborcy Nowoczesnej (73%), ruchu Kukiz'15 (68%) oraz Zjednoczonej Lewicy SLD+TR+PPS+UP+Zielonych (63%). Nawet w elektoracie PO ponad połowa sądzi, że w październikowych wyborach zwycięży jednak ich najgroźniejszy konkurent (53%). Najbardziej ostrożni w swych przewidywaniach są wyborcy PSL.

Tabela 8

Jak Pan(i) sądzi, która partia /komitet wyborczy „wygra” wybory do Sejmu – uzyska najlepszy wynik w tych wyborach?	Zdeklarowani wyborcy						Niemający preferencji	Niegłosujący
	PiS	PO	Kukiz'15	Nowoczesna R. Petru*	PSL*	Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni*		
PiS	84	53	68	73	44	63	41	40
PO RP	5	34	5	0	20	13	7	8
Kukiz'15	0	1	5	4	4			1
Pozostałe partie/komitety wyborcze	0	0	4	0	4	8	0	1
Nie wiem, trudno powiedzieć, nie interesuje mnie to	11	13	18	23	28	17	52	50

* Wyniki dla tych ugrupowań należy traktować z dużą ostrożnością, ze względu na małą liczebność badanych deklarujących poparcie dla tych komitetów.

Według deklaracji, motywacje większości Polaków wybierających się na wybory są pozytywne – chcą iść głosować na daną partię, ponieważ odpowiada im jej program, styl uprawiania polityki czy ludzie w niej działający (61%). Prawie o połowę mniejszy jest odsetek wyborców, którzy zamierzają głosować na daną partię przede wszystkim po to, by zapobiec dojściu do władzy innego, konkurencyjnego ugrupowania, którego programu i poglądów nie akceptują, którego nie lubią lub się obawiają (35%).



Motywacje negatywne najsilniej objawiają się wśród wyborców PO, ponad dwie piąte wyborców tej partii będzie na nią głosować przede wszystkim dlatego, że nie chce dopuścić do zwycięstwa konkurentów – jak się można domyślać – z PiS (43%). Można zakładać, że do końca sierpnia rządząca partia nie zdołała jeszcze przekonać swoich zwolenników do własnego programu „pozytywnego” i stąd tak znaczny odsetek głosów „negatywnych”. Albo też, jak wynika z przewidywań wyniku wyborów, zwolennicy PO dalece bardziej obawiają się PiS, niż odwrotnie.

Zapowiedzi głosowania „negatywnego” relatywnie często spotkać można wśród zwolenników Zjednoczonej Lewicy SLD+TR+PPS+UP+Zielonych (36%) oraz w elektoracie ugrupowania najsilniej kontestującego obecny kształt sceny politycznej – ruchu Pawła Kukiza (35%). Niewiele rzadziej przeciwko któremuś z ugrupowań, którego ewentualnego zwycięstwa się obawiają, chcą głosować wyborcy PiS i Nowoczesnej (po 32%). Najrzadziej negatywne motywacje wyborcze deklarują wyborcy PSL.

Tabela 9

Czy zamierza Pan(i) głosować na kandydata tej partii/komiteu wyborczego:	Potencjalne elektoraty						
	PiS	PO	Kukiz'15	Nowoczesna R. Petru*	PSL*	Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni*	Pozostałe komitety wyborcze
	w procentach						
- raczej dlatego, że odpowiada Panu(i) ta partia, inicjatywa polityczna	64	51	62	64	80	64	67
- aby uniemożliwić dojście do władzy partii/inicjatyw politycznych, których działania, poglądy uważa Pan(i) za sprzeczne ze swoimi poglądami i oczekiwaniami.	32	43	35	32	20	36	33
Trudno powiedzieć	5	5	3	4	0	0	0

* Wyniki dla tych ugrupowań należy traktować z dużą ostrożnością, ze względu na małą liczebność badanych deklarujących poparcie dla tych komitetów.

Która ze startujących partii jest wśród wyborców najgorzej postrzegana, zwycięstwa której Polacy obawiają się najbardziej?

W największym stopniu respondenci obawiają się zwycięstwa PiS – taką deklarację składa ponad jedna czwarta ogółu głosujących (28%). Niespełna jedna piąta nie życzyłaby sobie wyborczego tryumfu PO (18%). Ugrupowaniem, którego zwycięstwa Polacy relatywnie

często się boją (choć prawdopodobieństwo takiego zdarzenia jest nikłe), jest również partia Janusza Korwin-Mikkego KORWIN (14%). Niepokój niewielkiej części głosujących budzi także możliwość uczestniczenia w rządach formowanych po wyborach Zjednoczonej Lewicy SLD+TR+PPS+UP+Zielonych (5%) oraz ruchu Kukiz'15 (4%). Co dziewiąty z głosujących deklaruje, że nie obawia się zwycięstwa żadnej z partii.

Tabela 10

Zwycięstwa której partii/komitetu wyborczego obawiał(a)by się Pan(i) najbardziej?	w procentach
Prawo i Sprawiedliwość	28
Platforma Obywatelska RP	18
KORWiN	14
Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni	5
Kukiz'15	4
Ruch Narodowy	2
Polskie Stronnictwo Ludowe	2
Partia Demokratyczna – demokraci.pl	0
Kongres Nowej Prawicy	0
Nowoczesna R. Petru	0
Partia Razem	1
Zjednoczona Lewica (koalicja: SdPi, WiR, Biało-Czerwonych, PPP, RSS)	0
Inna partia/komitet wyborczy	0
Żadnej/żadnego/nie ma takich	11
Trudno powiedzieć	15

Obawa jako czynnik motywujący do udziału w wyborach w większym stopniu działa w przypadku PO, niż PiS. Ankietowani, którzy boją się rządów PiS, niemal równie często zamierzają uczestniczyć w wyborach (30%) jak się na nie nie wybierają, a więc – milcząco – zgadzają się na zwycięstwo nie lubianej partii (31%). Natomiast przeciwnicy PO cztery razy częściej deklarują, że chcą iść do urn, by dać wyraz swym odczuciom (24%), niż że pozostaną w domach (6%). Zatem obawa przed PiS mniej w tym roku motywuje do uczestnictwa w wyborach, niż obawa i niechęć do PO.

Tabela 11

Zwycięstwa której partii/komitetu wyborczego obawiał(a)by się Pan(i) najbardziej?	Czy zamierza Pan(i) brać udział w wyborach do Sejmu i Senatu 25 października br.?		
	Na pewno tak	Jeszcze nie wiem	Na pewno nie
	w procentach		
Prawo i Sprawiedliwość	30	19	31
Platforma Obywatelska RP	24	10	6
KORWiN	14	17	8
Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni	6	4	3
Kukiz'15	4	6	2
Ruch Narodowy	3	2	0
Polskie Stronictwo Ludowe	2	2	2
Partia Razem	1	1	1
Żadnej/żadnego/nie ma takich	9	12	18
Trudno powiedzieć	7	27	29

Najczęściej wyborczego zwycięstwa konkurenta obawiają się osoby zamierzające głosować na PO lub Zjednoczoną Lewicę SLD+TR+PPS+UP+Zieloni. Wyborczego tryumfu PiS obawia się odpowiednio 62% i 59% ich zadeklarowanych zwolenników. Wyborcy PO nie życzyliby sobie także dobrego wyniku wyborczego partii KORWIN (16%). Zwolennicy Zjednoczonej Lewicy SLD+TR+PPS+UP+Zieloni nie mają innych, tak wyraźnych obaw.

Wyborcy PiS w największym stopniu boją się zwycięstwa PO – prawie połowa spośród nich zgłasza tego rodzaju obawy (48%), relatywnie często nie chcieliby także wyborczego zwycięstwa partii KORWIN (13%) oraz Zjednoczonej Lewicy SLD+TR+PPS+UP+Zieloni (9%). Co dziewiąty wyborca PiS nie boi się sukcesu żadnej innej partii (11%) i jest to największy odsetek tego rodzaju wskazań wśród elektoratów wszystkich partii.

Obawy wyborców PSL są dość rozproszone – relatywnie często dystansują się oni wobec PiS (28%), a także – w mniejszym stopniu – PO i partii KORWIN (po 20%).

Zwolennicy inicjatywy politycznej Pawła Kukiza częściej obawiają się wyborczego zwycięstwa PiS (38%) niż kontynuacji rządów PO (26%). Nie chcieliby także zwycięstwa ugrupowania KORWIN (18%).

Relatywnie nieliczni wyborcy Nowoczesnej najczęściej nie życzyliby sobie wyborczego zwycięstwa PiS (42%), a także Ruchu Narodowego (19%) oraz ugrupowania KORWIN (12%).

Tabela 12

Zwycięstwa której partii/komitetu wyborczego obawiał(a)by się Pan(i) najbardziej?	Zdeklarowani wyborcy						Niemający preferencji	Niegłosujący
	PiS	PO	Kukiz'15	Nowoczesna R. Petru*	PSL*	Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni *		
	w procentach							
KORWiN	13	16	18	12	20	5	7	13
Kukiz'15	4	7	0	8	8	5	0	4
Platforma Obywatelska RP	48	0	26	4	20	5	11	9
Polskie Stronnictwo Ludowe	2	1	1	0	0	0	2	2
Prawo i Sprawiedliwość	0	62	38	42	28	59	29	24
Ruch Narodowy	2	2	1	19		0	2	1
Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni	9	4	3	8	4	0	4	3
Inna partia/komitet wyborczy	3	1	2	0	0	9	0	0
Żadnej/żadnego/nie ma takich	11	5	6	4	8	9	20	14
Trudno powiedzieć	7	2	4	3	12	5	24	28
Odmowa odpowiedzi	0	0	0	0	0	4	2	1

* Wyniki dla tych ugrupowań należy traktować z dużą ostrożnością, ze względu na małą liczebność badanych deklarujących poparcie dla tych komitetów.



Zapewne przedłużony sezon polityczny i druga w tym roku kampania wyborcza sprawiły, że Polacy interesują się kwestią wyborów do Sejmu i Senatu bardziej niż przed poprzednimi wyborami. Jednak „nakręcony” w trakcie wyborów prezydenckich wysoki poziom deklaracji uczestnictwa w wyborach spada i obecnie jest prawie taki sam jak przed poprzednimi wyborami parlamentarnymi. W porównaniu z sytuacją sprzed czterech lat Polacy są nieco mniej pewni trafności swych wyborów, ale jednocześnie w większym stopniu przekonani o braku alternatywy dla popieranej przez siebie partii czy komitetu wyborczego. Tradycyjnie elektoratem szczególnie silnie „bezalternatywnym” jest elektorat PiS.

Czy oferta polityczna w tym roku będzie odpowiadać wyborcom? Obserwując przebieg kampanii wyborczej i wyciągając wnioski z frekwencji w referendum, można stwierdzić, że nie wygląda najlepiej. Nowym ugrupowaniom niespecjalnie udaje się zaistnieć

w mediach, spadek popularności można obserwować szczególnie w przypadku inicjatywy politycznej Pawła Kukiza. W dyskursie publicznym jako najważniejszy powraca znowu podział między PO i PiS, a ten układ w ostatnich wyborach prezydenckich był przez wielu kontestowany. W takiej sytuacji część wyborców, nie bardzo wierząc w sprawczą siłę swego głosu, może 25 października pozostać w domach.

W sierpniu, na dwa miesiące przed wyborami, Polacy przewidywali, że w tym roku zwycięzcą wyborów do Sejmu i Senatu będzie PiS. Bookmacherskie szanse na kontynuację rządów przez PO – biorąc pod uwagę różnice w poziomie wskazań – można określić jako pięciokrotnie niższe.

Opracowali

Agnieszka CYBULSKA

Krzysztof PANKOWSKI

Tabela 1

		25 października br. odbędą się wybory do Sejmu i Senatu. Czy Pan(i) osobiście interesuje się tymi wyborami?			Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		61	39	0	1040
Płeć	Mężczyźni	64	36	0	503
	Kobiety	57	42	1	537
Wiek	18–24 lata	43	57		117
	25–34	56	44	0	205
	35–44	56	44		181
	45–54	71	28	1	162
	55–64	67	32	1	185
	65 lat i więcej	66	34		190
Miejsce zamieszkania	Wieś	59	40	1	414
	Miasto do 19 999	58	41	0	156
	20 000 – 99 999	60	39	0	190
	100 000 – 499 999	58	42		168
	500 000 i więcej mieszk.	72	27	1	112
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	51	49		215
	Zasadnicze zawodowe	58	41	1	254
	Średnie	61	39	0	320
	Wyższe	71	28	0	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	74	26		117
	Średni personel, technicy	65	35		38
	Pracownicy adm.-biurowi	58	42		66
	Pracownicy usług	54	45	1	66
	Robotnicy wykwalifikowani	54	45	1	119
	Robotnicy niewykwalifik.	50	50		50
	Rolnicy	64	36		47
	Pracujący na własny rach.	68	32		52
	Bezrobotni	54	45	1	62
	Emeryci	69	31	0	225
	Renciści	58	42		68
	Uczniowie i studenci	51	49		55
	Gospodynie domowe i inni	45	52	3	76
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	55	45	0	149
	Od 650 do 999 zł	56	43	1	125
	Od 1000 do 1399 zł	60	40		173
	Od 1400 zł do 1999 zł	69	31		127
	2000 zł i więcej	75	25		168
Ocena własnych war. mater.	Złe	55	44	1	110
	Średnie	58	41	0	433
	Dobre	64	36	0	497
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	76	24		40
	Raz w tygodniu	67	32	1	424
	1–2 razy w miesiącu	50	50		142
	Kilka razy w roku	63	36	1	240
	W ogóle nie uczestniczy	48	52		176
Poglądy polityczne	Lewica	65	35		155
	Centrum	61	38	1	321
	Prawica	77	22	0	320
	Trudno powiedzieć	35	65	1	243

Tabela 2

		Jak Pan(i) sądzi, która partia/komitet wyborczy „wygra” wybory do Sejmu – uzyska najlepszy wynik w tych wyborach?					Liczba osób
		PiS	PO	Kukiz'15	Inna partia	Nie wiem, nie wiadomo, nie znam się	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		56	11	1	1	31	1040
Płeć	Mężczyźni	63	13	1	1	22	503
	Kobiety	50	10	1	1	38	537
Wiek	18–24 lata	41	10	5	2	42	117
	25–34	57	10		2	31	205
	35–44	56	11		2	32	181
	45–54	61	11	2	1	25	162
	55–64	62	12			26	185
	65 lat i więcej	55	14		0	30	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	54	6	1	2	37	414
	Miasto do 19 999	57	18	1	2	22	156
	20 000 – 99 999	55	13	2		31	190
	100 000 – 499 999	57	13	1	1	28	168
	500 000 i więcej mieszk.	61	16			22	112
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	46	10	1	2	41	215
	Zasadnicze zawodowe	53	11			36	254
	Średnie	56	12	2	1	28	320
	Wyższe	67	11		2	20	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	68	13		1	18	117
	Średni personel, technicy	83	9			8	38
	Pracownicy adm.-biurowi	60	13		2	26	66
	Pracownicy usług	50	10	1	2	36	66
	Robotnicy wykwalifikowani	48	13		3	36	119
	Robotnicy niewykwalifik.	50	25	1		24	50
	Rolnicy	77	3	1		19	47
	Pracujący na własny rach.	57	7			37	52
	Bezrobotni	53	4	4	2	37	62
	Emeryci	55	13		0	31	225
	Renciści	52	8	1		39	68
	Uczniowie i studenci	49	11	6		34	55
	Gospodynie domowe i inni	44	9	3	2	43	76
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	47	7	2	2	41	149
	Od 650 do 999 zł	59	5	1		35	125
	Od 1000 do 1399 zł	56	17	1	2	23	173
	Od 1400 zł do 1999 zł	59	17	0	1	23	127
	2000 zł i więcej	71	11	1	2	16	168
Ocena własnych war. mater.	Złe	58	8	2	1	31	110
	Średnie	52	12	1	1	35	433
	Dobre	59	12	1	1	27	497
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	50	5		2	44	40
	Raz w tygodniu	61	10	1	1	27	424
	1–2 razy w miesiącu	51	10	2	1	37	142
	Kilka razy w roku	59	13	1	2	26	240
	W ogóle nie uczestniczy	50	16	2		33	176
Poglądy polityczne	Lewica	65	17		3	16	155
	Centrum	59	14	1	2	24	321
	Prawica	68	12	2	0	18	320
	Trudno powiedzieć	30	4	1	0	65	243

Tabela 3

		Czy zamierza Pan(i) głosować na kandydata tej partii/komitetu wyborczego raczej dlatego że:			Liczba osób
		odpowiada Panu(i) ta partia, inicjatywa polityczna	aby uniemożliwić dojście do władzy partii, inicjatyw politycznych, których działania i poglądy uważa Pana(i) za sprzeczne ze swoimi poglądami, oczekiwaniami	Trudno powiedzieć	
			%		
Ogółem		61	35	4	560
Płeć	Mężczyźni	67	29	3	291
	Kobiety	53	42	5	269
Wiek	18–24 lata	69	25	7	48
	25–34	60	38	2	101
	35–44	51	44	5	94
	45–54	65	33	2	100
	55–64	62	34	4	107
	65 lat i więcej	60	34	6	111
Miejsce zamieszkania	Wieś	58	37	5	213
	Miasto do 19 999	65	31	5	82
	20 000 – 99 999	67	31	2	103
	100 000 – 499 999	59	39	1	83
	500 000 i więcej mieszk.	56	39	6	78
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	71	21	8	86
	Zasadnicze zawodowe	68	29	3	125
	Średnie	62	35	3	184
	Wyższe	48	48	4	166
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	52	45	3	79
	Średni personel, technicy	52	40	7	29
	Pracownicy adm.-biurowi	44	47	9	35
	Pracownicy usług	79	21		33
	Robotnicy wykwalifikowani	68	32		55
	Robotnicy niewykwalifik.	66	30	5	24
	Rolnicy	70	30		26
	Pracujący na własny rach.	52	40	8	33
	Bezrobotni	52	45	4	25
	Emeryci	61	33	7	133
	Renciści	76	23	1	33
	Uczniowie i studenci	73	23	4	25
	Gospodynie domowe i inni	52	48		31
	Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	71	27	2
Od 650 do 999 zł		56	41	2	60
Od 1000 do 1399 zł		59	35	6	95
Od 1400 zł do 1999 zł		61	34	5	86
2000 zł i więcej		62	37	1	117
Ocena własnych war. mater.	Złe	73	27		49
	Średnie	57	35	8	221
	Dobre	61	37	2	290
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	65	29	6	24
	Raz w tygodniu	61	35	4	261
	1–2 razy w miesiącu	60	34	6	56
	Kilka razy w roku	63	35	2	133
	W ogóle nie uczestniczy	56	40	3	81
Poglądy polityczne	Lewica	54	45	1	100
	Centrum	52	42	6	168
	Prawica	72	26	2	231
	Trudno powiedzieć	53	36	11	61

Tabela 4

		Zwycięstwa której partii/komitetu wyborczego, obawiał(a)by się Pan(i) najbardziej?						
		Kongres Nowej Prawicy	KORWiN	Kukiz'15	Partia Demokratyczna – demokraci.pl	Partia Razem	Platforma Obywatelska RP	Polskie Stronnictwo Ludowe
		%	%	%	%	%	%	%
Ogółem		0	14	4	0	1	18	2
Płeć	Mężczyźni	0	11	4		0	20	2
	Kobiety	0	16	4	0	1	15	2
Wiek	18–24 lata	0	13	4	1	0	12	4
	25–34	0	13	5		1	21	2
	35–44		15	4			11	
	45–54		19	3		1	15	2
	55–64		15	4		1	25	1
	65 lat i więcej	1	7	5			20	2
Miejsce zamieszkania	Wieś		13	5		0	20	1
	Miasto do 19 999	1	18	3	1	1	16	1
	20 000 – 99 999		16	3		0	15	2
	100 000 – 499 999	1	13	3		1	16	3
	500 000 i więcej mieszk.		8	6			18	1
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne		9	2		1	18	2
	Zasadnicze zawodowe	0	11	5		0	22	2
	Średnie	0	17	3	0	0	18	1
	Wyższe	0	15	7		0	13	2
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.		14	5			12	3
	Średni personel, technicy		22				16	2
	Pracownicy adm.-biurowi		17	5		2	22	2
	Pracownicy usług		24	6			18	
	Robotnicy wykwalifikowani		16	4		1	13	
	Robotnicy niewykwalifik.		10	3			15	3
	Rolnicy		15	2			33	
	Pracujący na własny rach.		16	6			16	
	Bezrobotni		8	2	1		25	2
	Emeryci	0	10	4		0	18	2
	Renciści		10	4			30	2
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł		12	1		1	24	1
	Od 650 do 999 zł		15	1		1	20	4
	Od 1000 do 1399 zł	1	17	7		1	19	1
	Od 1400 zł do 1999 zł	1	16	2			17	1
	2000 zł i więcej		13	5			13	4
	Ocena własnych war. mater.	Złe	0	10	2			31
Średnie		0	12	3		1	21	1
Dobre		0	16	6	0	1	12	2
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu		8	4			30	4
	Raz w tygodniu	0	15	5		1	21	1
	1–2 razy w miesiącu	1	15	5	1		16	3
	Kilka razy w roku		15	3		1	16	1
	W ogóle nie uczestniczy	0	8	2			10	3
Poglądy polityczne	Lewica	0	15	3		1	9	2
	Centrum		14	5		1	15	2
	Prawica	0	16	5	0	0	29	2
	Trudno powiedzieć	0	9	2			12	1

Tabela 4 (cd.)

		Zwycięstwa której partii/komitetu wyborczego, obawiał(a)by się Pan(i) najbardziej?			
		Prawo i Sprawiedliwość	Ruch Narodowy	Zjednoczona Lewica SLD+TR+PPS+UP+Zieloni	Zjednoczona Lewica (koalicja: SdPi, WiR, Biało-Czerwonych, PPP, RSS)
		%	%	%	%
Ogółem		28	2	5	0
Płeć	Mężczyźni	29	3	7	0
	Kobiety	26	1	4	0
Wiek	18-24 lata	31		8	
	25-34	26	3	4	1
	35-44	35	2	5	0
	45-54	22	4	7	1
	55-64	24	2	4	
	65 lat i więcej	30	2	5	
Miejsce zamieszkania	Wieś	24	2	4	0
	Miasto do 19 999	25	2	8	
	20 000 – 99 999	29	2	5	1
	100 000 – 499 999	29	3	4	
	500 000 i więcej mieszk.	43	4	7	
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	25	1	5	
	Zasadnicze zawodowe	19	2	6	0
	Średnie	32	2	5	1
	Wyższe	33	4	4	
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	38	7	5	
	Średni personel, technicy	23	4	9	3
	Pracownicy adm.-biurowi	30	3	1	
	Pracownicy usług	14	2	1	1
	Robotnicy wykwalifikowani	27	1	5	
	Robotnicy niewykwalifik.	30		10	
	Rolnicy	18		10	
	Pracujący na własny rach.	36	3	8	
	Bezrobotni	28		4	
	Emeryci	29	3	5	
	Renciści	19	1	2	
	Uczniowie i studenci	32	2	9	
	Gospodynie domowe i inni	25		8	1
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł	19	1	4	
	Od 650 do 999 zł	24	0	5	1
	Od 1000 do 1399 zł	24	2	6	
	Od 1400 zł do 1999 zł	37	2	4	
	2000 zł i więcej	41	4	4	1
Ocena własnych war. mater.	Złe	21		7	
	Średnie	24	2	4	
	Dobre	33	3	6	1
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	7		8	
	Raz w tygodniu	22	2	5	0
	1-2 razy w miesiącu	24	2	4	1
	Kilka razy w roku	34	4	4	
	W ogóle nie uczestniczy	42	2	9	
Poglądy polityczne	Lewica	53	3	3	
	Centrum	34	4	3	
	Prawica	18	2	11	1
	Trudno powiedzieć	16	0	2	0

Tabela 4 (cd.)

		Zwycięstwa której partii/komitetu wyborczego, obawiał(a)by się Pan(i) najbardziej?			Liczba osób
		Inna partia/komitet wyborczy	Żadnej	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	
Ogółem		0	11	15	1035
Płeć	Mężczyźni	0	11	11	501
	Kobiety	0	11	19	534
Wiek	18–24 lata	1	8	17	116
	25–34		11	13	205
	35–44		12	16	180
	45–54	0	12	15	161
	55–64		11	14	183
	65 lat i więcej		12	17	190
Miejsce zamieszkania	Wieś	0	14	17	412
	Miasto do 19 999		13	12	154
	20 000 – 99 999		11	15	190
	100 000 – 499 999		9	19	167
	500 000 i więcej mieszk.		4	8	112
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne		14	24	215
	Zasadnicze zawodowe	0	13	18	252
	Średnie	0	8	12	318
	Wyższe		12	7	250
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.		10	7	117
	Średni personel, technicy		11	10	38
	Pracownicy adm.-biurowi		11	5	66
	Pracownicy usług		14	19	66
	Robotnicy wykwalifikowani	1	16	17	119
	Robotnicy niewykwalifik.		16	13	49
	Rolnicy		10	12	47
	Pracujący na własny rach.		4	12	48
	Bezrobotni		7	21	62
	Emeryci		12	17	224
	Renciści		8	25	68
	Uczniowie i studenci		9	14	55
	Gospodynie domowe i inni	1	12	20	76
Dochody na jedną osobę	Do 649 zł		11	26	149
	Od 650 do 999 zł		14	15	125
	Od 1000 do 1399 zł	1	9	13	172
	Od 1400 zł do 1999 zł		13	6	127
	2000 zł i więcej		10	6	168
Ocena własnych war. mater.	Złe		10	18	110
	Średnie	0	13	19	429
	Dobre	0	10	11	496
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	2	23	14	40
	Raz w tygodniu		13	14	421
	1–2 razy w miesiącu	1	9	20	141
	Kilka razy w roku		9	12	239
	W ogóle nie uczestniczy		9	15	176
Poglądy polityczne	Lewica		9	3	155
	Centrum		9	12	320
	Prawica		8	8	320
	Trudno powiedzieć	1	20	37	239